

YTTRANDE

Dnr Ku2014/1766/RFS

Regeringskansliet
Kulturdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm den 5 februari 2015

Departementspromemorian Förstärkt skydd av kulturegendom vid väpnad konflikt och under ockupation (Ds 2014:36)

Sammanfattning

Svensk biblioteksförening stöder promemorians förslag att

- militär användning av kulturegendom med förstärkt skydd eller av områden i dess omedelbara närhet ska kriminaliseras genom en ny bestämmelse,
- komplettera straffbestämmelsen om krigsförbrytelse så att den också omfattar gärningar som riktar sig emot kulturegendom enligt kulturkonventionen,
- lagändringarna ska träda i kraft den dag regeringen bestämmer, samt att
- riksdagen godkänner tilläggsprotokoll II till Haagkonventionen.

Svensk biblioteksförening förordar att det stora behovet att inventera kulturendomar erkänns och att resurser avsätts i detta syfte.

Svensk biblioteksförening föreslår att en översyn görs av Sveriges besluts- och ansvarskedja samt av regelverk för kulturkonventionen och dess tilläggsprotokoll

Allmänt

Till kulturegendom räknas både lös och fast egendom som manuskript, böcker, vetenskapliga samlingar samt betydande samlingar av böcker, och byggnader som förvarings- och utställningsplatser för lös kulturegendom såsom museer, stora bibliotek och arkiv och skyddsrum som kan ge skydd för den lösa kulturendomen.

Tilläggsprotokollets definition av kulturegendom (artikel 1) omfattar således både yttre attribut som byggnadsverk, och dessa konstruktioners innehåll. Vi konstaterar

att definitionen passar väl in på egendom som finns inom den verksamhet som bibliotek, museer och arkiv bedriver.

4 Hur Sverige uppfyller åtagandena enligt kulturkonventionen och tilläggsprotokoll I

Svensk biblioteksförening föreslår att en översyn görs av Sveriges besluts- och ansvarskedja samt av regelverk för kulturkonventionen och dess tilläggsprotokoll.

En rad myndigheter är inblandade i att genomföra kulturkonventionen och dess tilläggsprotokoll. I avsnitt 4 utpekas särskilt Försvarmakten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Riksantikvarieämbetet, Statens historiska museer och länsstyrelserna. För planläggning av undanförsel och förstöring av kulturegendom uppräknas 13 myndigheter.

En mängd bestämmelser på olika nivåer reglerar ansvar och uppgifter: förordning (2007:1184) med instruktion för Riksantikvarieämbetet, förordning (1993:243) om undanförsel och förstöring, Försvarmaktens interna bestämmelser (FIB 1997:2), lag (1992:1402) om undanförsel och förstöring, Statens kulturråds författningssamling (1997:1) och totalförsvarets folkrättsförordning (1990:12).

Svensk biblioteksförening menar att det lagtekniska och förvaltningsmässiga system som byggts upp för att Sverige ska kunna uppfylla sina förpliktelser enligt kulturkonventionen och dess tilläggsprotokoll är splittrat och svåröverskådligt. En mer samlad reglering och styrning är önskvärd för att öka genomskinligheten och uppnå bästa effekt.

Av det skälet förordar föreningen att en översyn görs av besluts- och ansvarskedjan och av regelverket när det gäller kulturkonventionen och dess tilläggsprotokoll. Syftet bör vara att förenkla, det vill säga att eftersträva ett minskat antal inblandade myndigheter och bestämmelser i färre regelverk. I en sådan översyn bör säkerställas att de kulturegendomar som är en del av verksamheten inom bibliotek, museer och arkiv behåller sin ställning som kulturegendomar i enlighet med kulturkonventionens definition.

5.2 Kapitel 2 Allmänna bestämmelser om skydd

Artikel 5

Svensk biblioteksförening delar promemorians bedömning att de åtgärder som vidtagits med anledning av kulturkonventionens genomförande till stora delar tillgodoser artikel 5, samt att insatser för att inventera kulturegendom återstår.

Svensk biblioteksförening förordar att det stora behovet att inventera kulturegendomar erkänns och att resurser avsätts i detta syfte.

Promemorian drar slutsatsen att kärnan i den kulturegendom som kulturkonventionen avser är begränsad till egendomar skyddade enligt kulturmiljölagen (1988:950), miljöbalken och plan- och bygglagen (2010:900).

Svensk biblioteksförening understryker att den kulturegendom som finns inom den verksamhet som bedrivs av bibliotek, museer och arkiv i högsta grad är en del av

kärnan i den kulturegendom som kulturkonventionen avser. Detta framgår bland annat genom de aktiviteter som genomförs av *International Committee of the Blue Shield (ICBS)* och de nationalkommittéer som bildats.

Vid sidan av de skyddsvärda kulturegendomar som uppräknas på Unesco:s världsarvslista ska också läggas de som finns på Unesco:s världsminneslista där Sverige hittills bidrar med sex världsminnen.

Insatserna för att inventera kulturegendomar är omfattande och släpar efter. Svensk biblioteksförening förordar därför att detta erkänns och att ekonomiska resurser avsätts för detta syfte.

Artikel 6-7 och 9

Svensk biblioteksförening kan inte ta ställning till hur artiklarna 6-7 och 9 ska genomföras i Sverige.

Promemorian saknar bedömning av hur artiklarna 6-7 och 9 genomförs i Sverige. Med andra ord framgår inte hur Sverige uppfyller dessa artiklars krav. På vilket sätt säkerställs exempelvis artikel 6 c, att bara militära befäl av viss grad får åberopa absolut nödvändiga militära skäl?

Artikel 8

Svensk biblioteksförening delar promemorians bedömning att lagen om undanförsel och förstöring tillgodoser konventionens artikel 8.

Så vitt Svensk biblioteksförening kan bedöma är skälen för promemorians bedömning riktiga. Föreningen vill samtidigt passa på att påminna om sin inställning som nämndes under avsnitt 5.2 (artikel 5).

5.3 Kapitel 3 Förstärkt skydd

Artikel 11

Svensk biblioteksförening delar promemorians bedömning att regeringen bör besluta vilken kulturegendom som ska anmälas samt uppdra åt en myndighet att förbereda anmälningar i samverkan och samråd med relevanta myndigheter.
--

Artikel 12-13

Svensk biblioteksförening kan inte ta ställning till hur artiklarna 12-13 ska genomföras i Sverige.

Promemorian saknar bedömning av hur artiklarna 12-13 genomförs i Sverige. Med andra ord framgår inte hur Sverige uppfyller dessa artiklars krav. På vilket sätt

säkerställs exempelvis artikel 12 om immunitet för kulturegendom med förstärkt skydd?

5.4 Kapitel 4 Straffrättsligt ansvar och jurisdiktion

Artikel 15-21

Svensk biblioteksförening kan inte ta ställning till hur artiklarna 15-21 ska genomföras i Sverige.

Promemorian saknar bedömning av hur artiklarna 15-21 genomförs i Sverige. Med andra ord framgår inte hur Sverige uppfyller dessa artiklars krav. På vilket sätt säkerställs exempelvis artikel 21 om lagstiftning för att stävja överlåtelse av äganderätten till kulturegendom från ockuperat område?

5.7 Kapitel 7 Informationsspridning m.m.

Artikel 30

Svensk biblioteksförening delar promemorians bedömning att Sverige uppfyller kraven på utbildnings- och informationsåtgärder.

Svensk biblioteksförening har ingen anledning att betvivla riktigheten i skälen för promemorians bedömning. Föreningen vill i sammanhanget understryka nödvändigheten av att utbildnings- och informationssatsningar görs löpande för att få bäst effekt.

6.1 Nödvändiga lagändringar

Svensk biblioteksförening delar promemorians bedömning att svensk rätt i huvudsak uppfyller de krav på kriminalisering som ställs i tilläggsprotokoll II.

6.2 Militär användning av kulturegendom

Svensk biblioteksförening stöder förslaget att militär användning av kulturegendom med förstärkt skydd eller av områden i dess omedelbara närhet ska kriminaliseras genom en ny bestämmelse.

Svensk biblioteksförening tar inte ställning till om var straffbestämmelsen bäst placeras.

Svensk biblioteksförening tar inte ställning till om var straffbestämmelsen bäst placeras. Föreningen övertygas inte av promemorians argumentation att straffstadgandet ska placeras i kulturmiljölagen (1988:179), istället för i lagen (2014:406) om straff för folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser, eller i något annat sammanhang.

6.3 Omfattande förstörelse eller tillägnelse av kulturegendom

Svensk biblioteksförening stöder utredningens förslag att komplettera straffbestämmelsen om krigsförbrytelse så att den också omfattar gärningar som riktar sig emot kulturegendom enligt kulturkonventionen.

6.4 Frågan om straffansvar för försök, förberedelse och stämpling

Svensk biblioteksförening delar promemorians bedömning att svensk rätt uppfyller konventionens krav på att försök, förberedelse och stämpling till de brott som avses ska vara kriminellt.

6.5 Ikraftträdande

Svensk biblioteksförening stöder promemorians förslag att lagändringarna ska träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

7 Sveriges tillträde till tilläggsprotokoll II till kulturkonventionen

Svensk biblioteksförening stöder promemorians förslag att riksdagen godkänner tilläggsprotokoll II till Haagkonventionen.

8 Konsekvenser av förslagen

Svensk biblioteksförening delar inte promemorians bedömning att förslagen inte medför några ökade kostnader.

Svensk biblioteksförening kan inte ta ställning till om förslagen kommer att medföra konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, det kommunala självstyret, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för små företags arbetsförutsättningar, för företags administrativa kostnader, för jämställdheten mellan kvinnor och män, ur miljösynpunkt eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen

Insatserna för att inventera kulturegendomar är omfattande och släpar efter. Svensk biblioteksförening förordar därför att detta erkänns och att ekonomiska resurser avsätts för detta syfte.

Promemorian upprepar här slutsatsen från avsnitt 5.2 att kärnan i den kulturegendom som kulturkonventionen avser är begränsad till vissa egendomar. Svensk biblioteksförening understryker att den kulturegendom som finns inom den verksamhet som bedrivs av bibliotek, museer och arkiv i högsta grad är en del av denna kärna.

Promemorian saknar en grundläggande beskrivning av eventuella konsekvenser dess förslag får i en rad hänseenden som motsvarar 15 § kommittéförordningen.

I detta ärende har Svensk biblioteksförnings generalsekreterare beslutat.
Föreningens jurist Martin Engman har varit föredragande.

Niclas Lindberg
Generalsekreterare